

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, доцента, завідувача кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького МОЗ України

Гутора Тараса Григоровича

на дисертаційну роботу Мілашовської Вікторії Олегівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на рівні новосформованого адміністративного району»,
подану до Разової спеціалізованої вченої ради при Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Перехід України від централізованого управління економікою до ринкових відносин сприяв удосконаленню системи управління в закладах охорони здоров'я, у т. ч. і в перебудові підходів до планування своєї діяльності. В умовах ринкової економіки ті медичні заклади та установи, які належним чином здійснюють самостійно комплекс планової роботи, більше захищені економічно та соціально й досягають успіхів у своїй роботі.

Стратегічне планування в системі охорони здоров'я є важливою складовою стратегічного управління державою, адже здоров'я людини є найважливішою частиною національного багатства, тому Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) орієнтує країни Європейського регіону на конкретні дії у відповідь на нові виклики і загрози громадському здоров'ю шляхом створення й реалізації гнучкої інноваційної політики.

Особливо актуальним є питання стратегічного планування в умовах адміністративно-територіальної реформи та і таких викликів, як COVID-19 та повномасштабне вторгнення агресора на територію нашої держави, оскільки за таких умов є необхідність пошуку нових стратегічних управлінських рішень в організації медичної допомоги населенню на регіональних та місцевих рівнях.

Дисертація Мілашовської Вікторії Олегівни присвячена вирішенню актуального і своєчасного наукового завдання щодо удосконалення організації системи охорони здоров'я на регіональному рівні шляхом розроблення

концептуальної моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на рівні новосформованого адміністративного району.

Дисертаційна робота є частиною комплексних науково-дослідних робіт кафедри громадського здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: «Детермінанти здоров'я сільського населення та тривалість життя» (№ держреєстрації – 0118U000099; Шифр - ІН.02.00.001.018, термін виконання 2018-2022 рр.) та «Неінфекційні захворювання: основні детермінанти негативного впливу на стан громадського здоров'я в Україні» (№ держреєстрації – 0122U202003, термін виконання 2023-2027 рр.).

Робота виконана на кафедрі громадського здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, а автор є співвиконавицею зазначених науково-дослідних робіт.

2. Ступінь обґрунтованості, достовірності основних положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Мілашовської В. О. «Медико-соціальне обґрунтування моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на рівні новосформованого адміністративного району» відповідає меті і поставленим завданням дослідження, ґрунтується на аналізі джерел релевантної наукової інформації щодо стратегічного планування в цілому і, зокрема, в системі охорони здоров'я, аналітичних даних та результатів наукових досліджень.

Для вирішення поставлених завдань автором була сформована програмно-цільова структура дослідження, згідно якої дана робота виконувалась у п'ять етапів.

На першому етапі дослідження дисертант провела аналіз вітчизняних та міжнародних наукових досліджень щодо проблем функціонування системи охорони здоров'я України, соціально-економічних чинників здоров'я її населення та основ стратегічного планування. Загалом проаналізовано 199 наукових джерел (58 латиною та 141 кирилицею). Проведений літературний огляд дозволив обрати напрямок дисертаційного дослідження, сформулювати його мету, завдання, програму та методи. На цьому етапі роботи була розроблена програма дослідження, визначено її об'єкт та предмет. Означено необхідний

обсяг дослідження та формування репрезентативних вибірок. Авторкою були розроблені і визначені анкети для проведення соціологічних досліджень із дотриманням принципів добровільності, анонімності та конфіденційності.

На другому етапі проведено оцінку медико-демографічних процесів в Україні, Закарпатській області та Мукачівському районі за 2018-2021 роки, а також здійснено ідентифікацію статусу новосформованого адміністративного Мукачівського району Закарпатської області за кількістю населення, площею території, віковим складом населення, статтю, місцем проживання, рівнем народжуваності, смертності, природного приросту.

На третьому етапі роботи, на основі розробленої анкети, проведено соціологічне опитування мешканців Мукачівського району Закарпатської області щодо оцінки власного способу життя, рівня інформованості про здоров'язбережувальну поведінку, дій при появі ознак захворюваності, стану власного здоров'я (опитано 483 особи).

У ході реалізації поставлених завдань на четвертому етапі дослідження була вивчена також думка учасників ринку медичних послуг щодо їх відношення до адміністративної реформи та удосконалення системи охорони здоров'я, а саме надавачів медичних послуг та керівників медичних закладів (опитано 527 респондентів).

Завершальний п'ятий етап дисертаційного дослідження полягав у формуванні концептуальної моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню в умовах адміністративної реформи та удосконалення системи охорони здоров'я (на прикладі новосформованого Мукачівського району Закарпатської області) та експертної оцінки її доцільності.

Дисертаційна робота Мілашовської В.О. є завершеною науковою працею. Результати проведеного детального аналізу літературних джерел та підсумки соціологічних досліджень показали обґрунтованість наукових положень, висновків і практичних рекомендацій та підтверджуються застосуванням сучасних методів дослідження. Розроблена та науково обґрунтована концептуальна модель стратегічного планування медичної допомоги населенню в умовах адміністративної реформи, побудована на принципах комплексності та

системності і позитивно оцінена експертами. Отримані результати дослідження належно висвітлені у наукових публікаціях та представлені науковій спільноті на фахових конгресах та конференціях.

3. Ступінь новизни наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових працях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в Україні: системно представлено необхідність розробки концептуальної моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню в умовах адміністративної реформи для удосконалення системи охорони здоров'я; показано, що стратегія подолання негативних тенденцій в медико-демографічних процесах на районному рівні повинна передбачати вирішення проблем, які так чи інакше пов'язані з проблемою демографічного руху; при ідентифікації статусу новосформованого адміністративного Мукачівського району Закарпатської області встановлено, що за величиною кількості населення він є третім з 6 районів області, з більшою на 27,3% за обласну густину населення, з дещо більшою у складі населення кількістю жіночого населення, а за медико-демографічними показниками район є урбанізаційно-депопуляційним; дано сучасну самооцінку населенням району стану свого здоров'я; встановлено, що ключовою проблемою галузі охорони здоров'я України на думку лікарів, в т. ч. організаторів охорони здоров'я є «недостатність фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я з державних джерел фінансування»; встановлено, що важливим елементом при стратегічному плануванні розвитку системи охорони здоров'я держави є впровадження жорстких методів контролю за безпечністю води, харчових продуктів і середовища життєдіяльності; показано, що першочергового вирішення при реформуванні галузі охорони здоров'я України належить приділити підготовці стратегічних планів функціонування системи охорони здоров'я, як на рівні держави так і на місцевому рівні; науково обґрунтовано та розроблено концептуальну модель стратегічного планування медичної допомоги населенню на регіональному рівні з врахуванням нових елементів у її побудові, а саме індикативних показників діяльності закладів охорони здоров'я, в т. ч. з

використанням даних самооцінки населенням власного здоров'я та способу життя та оцінки керівниками та медичним персоналом закладів охорони здоров'я у діючих та новосформованих адміністративних одиницях результатів удосконалення організації та надання медичної допомоги населенню, ефективність якої підтверджена методом експертних оцінок.

4. Важливість результатів дослідження для науки та практики, шляхи їх використання

Проведена дисертанткою аналітична оцінка медико-демографічних процесів в Україні, Закарпатській області та Мукачівському районі, оцінка результатів опитування населення та лікарів показали, що подолання негативних тенденцій в медико-демографічних процесах на районному рівні, покращення стану здоров'я населення, вирішення ключових проблем галузі охорони здоров'я виступають базисом у підготовці стратегічних планів функціонування системи охорони здоров'я, як на рівні держави так і на місцевому рівні.

За результатами проведеного дослідження сформована концептуальна модель стратегічного планування медичної допомоги населенню на регіональному рівні з врахуванням нових елементів у її побудові.

Розроблені методичні рекомендації щодо концептуальних особливостей побудови стратегічного плану організації медичної допомоги населенню.

Результати дисертаційної роботи стали підставою для удосконалення навчальних програм з підготовки керівників закладів охорони здоров'я, організаторів охорони здоров'я на до- і післядипломному рівнях та підвищення рівня знань слухачів циклів післядипломної освіти з питань удосконалення системи охорони здоров'я на основі впровадження стратегічних планів медичної допомоги населенню на регіональному рівні.

Результати дослідження Мілашовської В. О. суттєво доповнюють теорії соціальної медицини, громадського здоров'я та організації і управління системою охорони здоров'я в частині концепції побудови моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на регіональному рівні.

Результати дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес у закладах вищої освіти та в роботу закладів охорони здоров'я.

5. Апробація результатів дисертації, повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій

За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових праць, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях; 1 методична рекомендація та 3 друковані праці, що відображають апробацію матеріалів дисертації.

Основні положення дисертації були представлені та обговорені на міжнародному рівні за участі іноземних спеціалістів, а саме на науковій конференції «Dni medycyny społecznej i zdrowia publicznego «Polska 2022 - Ostatnie doświadczenia i obecne wyzwania» (Krakow, 13-15 października 2022 r.); Науково-практичній конференції «Сучасні проблеми гігієни, епідеміології, мікробіології та туберкульозу» (Львів, 30 листопада 2022 р.); XIX конгресі СФУЛТ (м. Ужгород, 27-29 жовтня 2022 року); Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Розвиток системи громадського здоров'я України в умовах війни та післявоєнної відбудови», Ужгород, 5-6 жовтня 2023 року; Науково-практичній конференції «Сучасні проблеми гігієни, епідеміології, мікробіології та туберкульозу» (Львів, 31 січня 2024 р.); а також на форумах національного рівня: Науково-практичній конференції «Малоінвазивні технології в урології», м. Яремче, 08-10 лютого 2023 р.; Науково-практичній конференції «Особливості діагностики, лікування та реабілітації пацієнтів з неврологічною патологією в умовах воєнного часу», м. Харків, 17-18.03.2023; Науково-практичній конференції «Здоров'я нації та суспільства», м. Київ, 30 листопада – 01 грудня 2023 року.

6. Загальна характеристика дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Мілашовської Вікторії Олегівни дотримана традиційної схеми наукових рукописів відповідно до вимог виконання дисертаційних робіт. Дисертацію викладено на 185 сторінках друкованого тексту, в тому числі на 111 сторінках основного тексту. Робота складається із анотації, змісту, переліку умовних позначень та скорочень, основної частини зі вступом, оглядом літератури, матеріалами і методами досліджень, 3 розділів власних досліджень, аналізом та узагальненням результатів, висновків та практичних рекомендацій, списку використаних джерел (199 найменувань, із них

58 латиною та 141 кирилицею). Робота ілюстрована 7 рисунками, 20 таблицями, містить 7 додатків.

Вступ дисертації складений у відповідності до регламентованих рубрик. У вступі подане обґрунтування актуальності вибору теми дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами та планами, доведена необхідність проведення наукового дослідження, мета та завдання для її вирішення, об'єкт, предмет та методи дослідження, наукова новизна отриманих результатів та їх практична цінність, описана структура та обсяг дисертації, особистий внесок здобувача, апробація роботи та публікації за матеріалами дисертації.

У першому розділі дисертації проведений аналіз українських та зарубіжних джерел літератури щодо організації медичної допомоги та основ стратегічного планування. Окреслено сучасний стан функціонування системи охорони здоров'я України. Проаналізовано соціально-економічні чинники здоров'я населення України. Представлено ключові аспекти, які розкривають сутність та роль стратегічного планування. Окреслено невирішені питання та необхідність подальших досліджень з даної тематики.

У другому розділі дисертантка представила розроблений дизайн наукового дослідження, що забезпечив чітку послідовність виконання роботи. Для отримання статистично значущої інформації обраховані необхідні обсяги репрезентативних вибірок з метою оцінки результатів власних соціологічних досліджень та формування висновків. Описані використані методи дослідження.

У третьому розділі дисертанткою проведена ідентифікація статусу новосформованого адміністративного Мукачівського району Закарпатської області за кількістю населення, площею території, віковим складом населення, статтю, місцем проживання, рівнем народжуваності та смертності станом на 1 січня 2022 року. Встановлено, що за медико-демографічними показниками район є урбанізаційно-депопуляційним. У цьому ж розділі дана аналітична оцінка медико-демографічних процесів в Україні, Закарпатській області та Мукачівському районі. Встановлено, що у Закарпатській області та Мукачівському районі з 2018 по 2021 рік спостерігалися наступні відмінності у медико-демографічних процесах ніж в Україні: процес скорочення кількості

мешканців області був більше як у двічі меншим, ніж в Україні, а чисельність населення району зросла у 2,5 рази; в області та районі проживало більш молоде населення, частка жінок є нижчою, а частка 0-15 річних дітей є більшою; при зниженні загального коефіцієнта народжуваності в державі, в області і в районі динаміка зниження є меншою, а показник – вищим; смертність та динаміка зміни показника її рівня були вищими за загальнодержавні, проте при розподілі за віковими групами вони були ідентичні. У структурі причин загальної смертності населення третє місце за величиною показника в області та районі займають хвороби органів травлення, в Україні ж це зовнішні причини.

У четвертому розділі проведено соціологічне дослідження з самооцінки мешканцями Мукачівського району умов проживання, харчування, психо-емоційного стану, наявності шкідливих звичок, свого способу життя та рівня здоров'я. На основі соціологічного дослідження встановлено, що одна п'ята респондентів самокритично зазначила, що не ведуть здоровий спосіб життя, а значна кількість опитаних не змогли визначитись з відповіддю на таке запитання. Менше половини респондентів суб'єктивно оцінили стан свого здоров'я як добрий та дуже добрий, що вказує на недостатню увагу населення власному здоров'ю. Оцінка поведінки населення при появі ознак захворювання показала, що половина респондентів звертались за медичною допомогою у лікарські амбулаторії, що більш характерним було для осіб віком після 60 років та мешканців сільської місцевості. Автор констатує, що визначення рівня самооцінки населенням способу життя та свого здоров'я є одним із факторів, які зумовляють у населення потребу піклуватися про власне здоров'я і дотримуватись здоров'язбережувальної поведінки та водночас виступає як основа для стратегічного планування організації медичної допомоги населенню.

У п'ятому розділі наведені результати оцінки організаторами охорони здоров'я проблем та викликів у системі охорони здоров'я України в результаті проведення адміністративної реформи. Встановлено, що ключовою проблемою галузі охорони здоров'я України на їх думку є «недостатність фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я з державних джерел фінансування», а першочергового вирішення при

реформуванні галузі охорони здоров'я України належать приділити підготовці стратегічних планів функціонування системи охорони здоров'я, як на рівні держави так і на місцевому рівні. 44% респондентів зазначили відсутність або ж низьку доступність інформації щодо територіальних змін надання медичної допомоги у процесі адміністративно-територіальної реформи в країні.

Шостий розділ дисертації містить теоретичне обґрунтування стратегічного планування медичної допомоги населенню та наукове обґрунтування і розробку концептуальної моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на рівні новосформованого адміністративного району з врахуванням структурних змін у системі охорони здоров'я, щодо поділу закладів охорони здоров'я на надкласерні, класерні та загальні. Розроблена концептуальна модель складається з 4 базових етапів реалізації з відповідними опціями – завдання, потенціал, вибір стратегії, результат.

Основним завданням сформованої Моделі є можливість на основі поставлених завдань та вивченого потенціалу медичної сфери району із системним забезпеченням моніторингу та оцінювання показників стану здоров'я населення, особливостей і тенденції захворюваності та смертності населення, використанням даних самооцінки населенням стану здоров'я та способу життя, а також результатів опитування надавачів медичних послуг щодо необхідних елементів стратегічного плану та подальшої оцінки його впровадження здійснити вибір стратегії розвитку, а при міжсекторальній взаємодії державних закладів, комунальних та приватних структур досягти покращення стану здоров'я населення.

Результати експертної оцінки пропонованої Моделі довели необхідність її впровадження у закладах охорони здоров'я, про що свідчить узгодженість думок експертів та висока оцінка з рекомендацією до впровадження у програми соціально-економічного та культурного розвитку регіону.

Робота завершується висновками, які є конкретними, узгодженими з завданнями досліджень і повністю відображають суть проведеного дослідження.

7. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Комісією з виявлення та запобігання плагіату в ЛНМУ імені Данила

Галицького проведена перевірка рукопису дисертаційної роботи Мілашовської В.О. «Медико-соціальне обґрунтування моделі стратегічного планування медичної допомоги населенню на рівні новосформованого адміністративного району» на встановлення ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертанткою наукового дослідження. Встановлена середня частка у 94,7% авторського тексту дисертаційної роботи. Комісія з виявлення та запобігання плагіату прийшла до висновку, що дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувачки

Дисертація оформлена згідно всіх сучасних вимог до дисертаційних робіт. Зауважень по змісту дисертаційної роботи, методики виконання, обробки та інтерпретації результатів немає. У роботі виявлені поодинокі стилістичні неточності, орфографічні та пунктуаційні помилки. Наведені зауваження не зменшують її наукового і практичного значення.

У ході наукової дискусії хотілося б отримати від дисертантки відповіді на такі запитання:

1. Чому при виконанні роботи Ви обрали PESTLE аналіз, а не PEST-аналіз?
2. Чи результати отримані в гірському районі можна перенести на інші райони України?
3. Яким чином у формуванні стратегічного плану організації медичної допомоги населенню може допомогти штучний інтелект?

8. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Мілашовської Вікторії Олегівни за актуальністю теми, обсягом спостереження, науковою новизною та практичним значенням дисертаційного дослідження відповідає всім вимогам зазначених у п. п. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор

Мілашовська Вікторія Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина» в галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Рецензент

кандидат медичних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної медицини,
економіки та організації охорони здоров'я
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького
МОЗ України

Гутор Т. Г.

